

Издава својом четвртика
на цинковом табалу.

Сваке на Прву Гору, Ау-
стер-Горску, Босну и Хер-
цеговину;

сваки број . . . . . 4 еор.
на по године . . . . . 2 " "
на по шест године 1 " "
за Србију и све друге европске
државине . . . 16 ерлина
на по године 8 " "
на три мјесеца 4 " "
у азлату.

З Е Т А

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ФИЛИП И. КОВАЧЕВИЋ.

Прегледао на Прву Го-
ре и сва писма шаљу се
само уреднику.

Прегледао на Србије у-
пшине се издавају Ва-
шату у Београд, а на друге
градске крајеве под адресом
Р. Каврајановић Сапана,
(ка. 3 ет.)

Преглазу израду сви
знају књишари и новина-
рске експедиције. На-
србанирали писма не ци-
тају се.

Број 14.

Ц е т и ж е . 7. Н о в е м б р а 1885.

Г о д и н а I.

И Ј О Ш З А Б Р А Н К А.

Не споминем се већ, ће сам читао, да појезица које
пајеште прјесме није у онеме, што иста прјесма изговара,
што у онеме што изазиваје и буди у потрешеној души
читаоца. Овоме одговара ово припознано мјерило појезице
у свакој прјесми. Прјесма која не остаља трага на души
читаоцевој нема никакве појезице.

А који је наш прјесник омиљенији у српскоме наро-
ду, који продире у душу му и ту остаје и царује као
Бранко? Нека на ово питање одговори седам издања
Бранковићевих прјесам, што до данас није доживио ниједан
српски прјесник, и она пошта, што је цео народ одао
своме прјеснику при пренашању кости му на Стражикуво.

Овимем сам ваком одговорно г. Идићу, који је при-
кушао отворено и непосредно, да Бранка обрне за вртку
српскога Нараса, на коме га цео народ поред Његуша
поштује.

И овај факт очевидно не даде ни, мом врло цијење-
ном пријатељу Лазу Костићу, да подражава тврду г.
Идићу, да нема никакве дубине у Бранковој појезици,
дакле да је Бранко прости стихотворац. Писал "Основе
веште у свијету", које му јело даје прво мјесто међу
нашим ученицима, не пише појезицу Бранкову. Лаз
Костић само тврди, да је ова појезица сличјава, јер
"од сичијава човјека морају бити и ћеса сичијава, пе само
смирта по и ума, породи његовог ума и срца". На се
труди, да докаже, да Бранко није верста; и најпослије
замјерица у велико Бранку, што није био учеником парод-
ног покрета 1848, тер што није погинуо у онеме рату
као Петров на бојном пољу.

Уз све поштовање, које ми је вазда мило одати мо-
ме имњаку, ја ћу му на ове три тачке одговорити у о-
воше листу, који носи име славне српске покрајине а
Бранкова поријекла, премда знам да му не ће оставити
дужни ни остали наши књижевни листови.

I.

Лаз Костић не чип анализу Бранкове појезице,
него претпоставивши, да је Бранкова сичија била на-
шљедна, а пригори тврди, да од сичијава ода морају бити
ума ћеса сичијава.

Прије свега, ако је Бранкова сичија и била нашљед-
на, није је и могло бити прије него се поја-
вила. А до тада, док се болшјест вије појавила, Бра-
нко је здрав био. Ми знамо да је Бранко био страстни
ловац и пливач, и то нам представља здраву момка а ни-
како болшљивца.

Давле бар док се није болшјест нашљедна појавила,
доке пуна не почну гњети, животни стројеви у човјека
даде редовно, и породи му ума и срца не морају бити
болесни по истој Костићевој теорији.

А Бранко је г. 1845 у Веч стигао здрав и ту здрав
остао бар до г. 1847 по свему онеме што се о његовоме
здрављу знаде. И овђе нам је најпоуданији извор гђа
Мина Вуковамањка, на коју се и К. позивае. Што је
нијај и прва очн Бранковићев био сасвијем несобичан а
лице му сужавао по ћеће пропунтавало рубове од кос-
тију, то још не докажује сичију особито према осталом
ошну прјесника, што нам га је пружила гђа Мина. Из
овога ошна видимо, "жилави лежи и зми разгоштани
врат" Бранков, што је прва дока противу гоме шмевања,
јер не није он допустити, да сува болшјест и врат
пстаља, у који се ве ћеће ни једна желскаина загледати.
Затјим вади гђа Мина: "Веселост, пека бага ћетинска
веселост, јесне" у опште поглавни садржина Бранкове
нарајне". На ван да даје овако престаља: "Ве гоје га
вијех, сву же и у вијеке затекох на лицу његову овај
ксти благи, весели израза, што га дјачна још више
дичаше. Лака ко рака, завањене главе ево га ће иде,
па ко би га видео, од прва би промислио: овога је впа
поснића на сада ходи по земљи, ће му мјеста није тек
да пјева и друге весели. Благо њему; па не може
туга и невола зомљскога жића!" А зуди болшљивија
нијесу ле слуће и увијек веселе нарави и
лака корака, шти ми се може рећи: В лаго њима;
па њих не може туга и невола земаљскога
жића!"

Најпослије дознајемо, да Бранко ћаше њеко врје-
ме живјети о самове вољу и као добар пливач купати се
у хвалјој води и то је сви у Вечу. А да је Бран-
ко био оболно, неперјумел да то ћаше чинити, да смрт
ускорп, јер је и мој врло цијењени пријатељ са мном са-
гласан, да је Бранку и сувине мило био и живот му и
овај дјепи свијет.

Дакле бар у првој књиш Бранковићев прјесам, која
је 1847 свијета угадала, не може бити говора о сичија-
вој појезици; апсолутно пак не о појезици
"В а ч кога растапка", који је довршен још
г. 1844!

Али је ко свој призици Бранко и другу књигу свој-
нијев прјесам здрав написано и издао, што докажује вели-
ка разлика између његово садржаја и овога треће књиге.

за коју Бранко не одговара, шти би је смпо савјесни критичар обзлио у претрес узимати. Ова се књига није сјела ни печатати у цијелости, прво што у њој палазимо пјесмама из доба прије издава и прве и друге књиге, које је дакле сам пјесник био на смрт осудио; а друго, што су пјесме Стојан, Урош и Утопницица написане на замку г. 1849, дакле кад је божјег била савјадана Бранкова жења. У овјем пјесмама нема више Бранка из Бачког Растанка и из Гојка, нема више оне вјештине ни овог стила овијез ремек-јеса Бранкова жења! То је истина, грозна истина, која нас мора болети и пазивати наше живо сачување у худог ерши оног веселог и убавог момка а омилног и одушевљеног српског пјесника, али никако наводити, да немластво застипро рмену зору бијелога му давна суроном рне му смрти.

Него што ћемо ни истраживати кад се пјесник разболео, да по томе судимо његову појезију? За што ће ћемо узети преда се његову појезију, па њу анатомичнијем ножем резати и исцјивати, да ли је болесна? Као што сам реко у одговору г. Илићу, Бранка падахљива муза блаженства земскога, а изворн су му том блаженству: природа, "чедо бело" и српство. Он нам претвара ону "долнују суза" у рај земаљски, облагођавана нас и одушевљавана лепотом, врлином и истином, бајећи се вазда с нама по овој земљи, при којој смо приковани, остављајући другичега шенце и дубине неогледне. Особито пак Бранко нам зачња пјесму јединства српскога, какво до данас још није дао ум ерски није на свијет износио. Бранку вјере разјидице, што Срби исповиједају, не сметају јединству народице. И послјеи Бранко ево тек сада из Дубровника испијева његова мисао — цијело српство!

Па јели ова појезија болесна?

У италијанској књижевности појезија Леопардова јесте сушта противност Бранковој. Леопарда ништа не весели на овој земљи, туга и очајање из сваке пјесме његове дише, и ову појезију њеки називају болесном, не за то што је Леопард био болеснији, него ш његов песмизма. И то могу разумјети; али не могу, како се Бранкова појезија може болесном назвати. Јер сви знаци болјести, што К. находит на пјесмама Бранковима, нијесу у суштини њихови, у појезији, него у облику им, у њиховој епиграфичности.

Тако ми се чини, да мој мисаљ није успио у својме доста трупном подуху. Што дознаје у помоћ и самога Бранка, ништа му не помаже, е је Бранко написао пјесму ону дивну Кад младица умрети г. 1845, дакле двије године прије него је издао прву књигу својих пјесма, и тада је пјесник могао својим пјесмама рећи:

Све пестало, што вам дати спрваља
У тралама отиш се оставља.

Али пошто тада не умрје, он им је у пуној мјери дао, што им је спрваља, тер их у тралама није оставио, и зато је ову дивну пјесму своју морао изоставити.

При свршетку још једно питање: ако су Бранкове пјесме "траљо", које ће бити у р е с и српске књижевности?

II.

Прелазим на Бранков веризам. Ја сам реко, да Б. престава тако природно и истинито љубавне односе, да нам се појављује узор-веризмом. Кошћу то вијече. У

прва четри стиха из пјесме "Пута" што сам навео као веристичка, *) К. не види него тужбу пјесникову, да никад није своје чедо загрило ни љубовио. На ме пита, какав је ту веризам? Али ни ја ту не находит веризма него у овој слици, коју нам Бранко напомише у овјем стиховина, и коју сваки видљиво хоће да је види, а то је слика момка, који је младом својом руком обавио вино тјешко своје миле и у њенијем успинама своја уста упио. И по овој слици ја баш не вјерујем пјеснику, да никад није своје миле до тада загрило ни љубовио, што и м мало несмета до објективном веризму, који нова школа тражи од умјетника.

Даље К. назива "риторским накитом" шлсдеће стихове у мом наводу из "Пута":

Бија жедао те поћем пилеце
Да потражим у гори водине,
Наћем једно вреоце студиено,
Стећем шчећем дивно сијенио,
Ту се воде црпљивјем добро,
Те погледам околно добро,
Аз' стајау стене пописоте,
Лине гране рашириле вите,
Лине вјнок, дебео залаће,
Влаго драгу ко ту драго шаће!

На против у овјем је стиховина мјесто тако природно описано, да сасвијем природно буди природи у мисо, коју пам пјесник даје слика, и без ова два стиха:

Тако поју: благо ли си нама!
Или се паре свуда по гранама!

На овјим вази овјем умјетник усавршава ситуацију, али ни неги мој мисаљ не вјерујем да озбиљно мисли, да су ова два стиха била пушка пјеснику "да му се пријиди један пар двоножних сивавапа те се спрвају на неки радљу ком је пјесник мало час гледао двоножне неартиче."

Оно дивно мјесто а

Илиде никог, дебео залаће
побуђују Бранка прије него је тине увео да усканице:
Влаго драгу ко ту драго шаће!

Што К. тражи да докаже неприродност оног стиха "па се паре свуда по гранама" ја му се у велике чудим. Прије свега "свуда по гранама" је значи па свакој грани. Али и то знаде врло добро мој мисаљ, него тек тако треба да што рече. Такође није више обзидан кад подмеће Бранку, да је видљо ево тине у један час је се на свакој грани по дије паре "јер како би иначе знао да се паре". Мисли се чини да је доста било вијети пјеснику и дије само тине је се паре (које су у осталом могле парити се и саме у вакоко по гранама) а да баш па језу није ли ове дије узатио, зна се да се сва природа у прољеће обиваља па сигурно и тине паре; дакле био би управо не могуће и не природно мислити, да се не паре.

Али ајдемо даље. Ова ситуација падахљива пјесника, да зачјепа:

Убав момак, гизавна дјевојка,
Дивно ли јој напунила дојка!
Момак саца руке ово врата
Ово врата, око свога злата и т. д.

Овје одна К. коштатира, да ону појаву не јиса Бранко као да је у нетини гледао, па наставља: "према томе ја јасно да му није ни сјер могао бити веристичан, реал-

*) Наа ова четри стиха из пјесме "Пута" долази дивна, која се измекла италијану.

стичу на натуралистичан у најновијем смислу те ријечил". Али што уметник није у истина па оном дивном мјесту видно исјаву, коју нам представља, ни мамо не смета објективно верзми, који само тражи да нам истинито и природно престава слике из природе. Дакле критичар има само права да извиди, гријеши ли уметник противу истине и природе; а да ли је он фотографирао ту природну слику или је сам замислио, то овоме не спада, само држим, да је лакше фотографирати него ли сам стварати, и по томе да је већи уметник који сам замислио него ли који просто оцртао што гледа. Дакле, што Бранко није у истина гледао слику, што нам је представило, нимало не одузима цјене његовој уметности.

Сада да видимо маис, што К. наводи на овој слици Бранковој. Прије свега К. замјера пјеснику, што "све остале лепоте гиздаве ђевојке муком прелази, само ју записуе за очи како јој дивно валушила дојка". А ту с гледшта верзима нема никакве замјерке. Напротив било би сасвијем не природно, да се момак стао дивити чаријем очива, бијелом лицу, руменијем устима и т. д. своје миле, јер то бива кад се издалека још у почетку љубави загледају двоје мило а не на њиховијем тајнијем састанцима, када већ посматрање не ради него сенсуализам, који по психолошком и ефизиолошком закону сасвијем паравно пајрије очи па руке момачке наводи на дивно валушлено дојке "свога злата", дакле ђевојке већ познате. Тако и ова замјерка Костићева није разложна.

Даље К. замјера што "момак баца руке око врата". К. не може замислити, да (момак) баца руке да загрли ђевојку "баца" руке око врата; то је већ тако далеко од верзима као и од идеја, бл. вјетке Очевидно К. се овђе пренаша у ком салону ведичарошком и у у овом случају има право. Али је Бранков момак у горњи са својом милом, која се отимље, тер би ту с м пјеши на била вјехност салонска. Дакле и ова замјерка није умјесна, и тако су редом не основане све, што К. чини па овој слици, које прескачем, јер ће их читаоц и сам лако констатирати. Него да се зауставим на Бранково "коло", ће

Руком држи братад брата,
Близу срца нега вата.

К. наводи, овој пошљедњи стих да допаже да Бранко није верста, јер "момци међу једнак другом руке на раме а не хватају се близу срца". Овђе очевидно К.

мисли, да је Бранко шћиво рећи ово "близу срца" мјесто за нас, али ја мислим да је срце ближе рамцу него пасу, тер да је Бранко добро рекао. А и да се ће нађе који стих неверстичан у Бранковијем пјесмама, отуда не би смједло, да Бранко није верста у љубавијем едносима, што сам ја рекао.

Одма иза овога стиха К. налази друга два још неверстичнија а то су

Рука е' диже на посао,
Да' ће коме бити жао.

Али овђе мора се Бранко и од "бедастоће" обраћати, тер морам коју ријеч рећи и о самоме "Когу", тер ми је питати кога пмевака, оваћали он Бранково коло, као програм пјелокуног срства, као позив на уједињење народно? Ако оваћа, а мора да оваћа и да недоказу бријед кола ош дивни стихови :

Ви зведисте намер неба,
Што свисте ко што треба,
Звезде терете, звездо сјају,
Али данка још не дају,
Ђорђе хоће, сунце грану,
А Србији дан освану —

а шта кола ош :

Ватите се кола тога,
Од вишег је оно Бога —

како К. може рећи, да шћедећи стихови

Рука е' диже на посао,
Да' ће коме бити жао?
Ного зана, дежо пра,
Наоког судра —

немају смисла или да их он не разумје? Ја ошет не могу вјеровати да је Лаза Костић са овом збиљом писао, дашто коме да буде жао, што се рука диже на посао, то ја не могу разумјети ни у својим пјесничим наукама једнозвучним часовима; још мање ми је разумљиво какав је то у наоког свуда стра? Какав страх? Да је он сликао врата? То би било и сувише бедасто. Ако је "коло" алегорија јединства српскога, као што јесте, онда зар не би шикоме било жао, да се у коло узате, т. ј. да се уједине сви Срби, које по иштинама покрајинскијем Бранко позивае?! И кад би се тај посао започео, зар не би у наоког био страх?! Проћи се, мој врени пријатељу, немој се шазити у овако озбиљном и најсвечанијем трепцу Бранкове пјесме и српске цијеле књижевности.

(Саршић се.)

У С К О К Ј А Н К О.

Приповијетка из црногорског живота.

VII.

(Наставак.)

Сердар, пред својим званицима и многијем људима из свога брџтава, пшаше посеси пуње и проскуре. По служби, пошто му пон још олоја и окади гроб родитеља и сина Милуна, врну се дома.

Сунце тамап гравуко бјеше кад се опи враћаху. Дан бјеше ведар и свјетло, — прави Ђурђев данак. Из једа-

наест црквава Шегушкијех, народ је вршио. Тога дана, летурђија се отелужила рапје исто ја обично, јер послјеје службе попови се разпхопе по селу, да читају славу по кршњацама. Попова је било много у ово вријеме, — у свакоме брџтаву било их је по неколико и то бјеху по пбор људи, — а ошет сваки је имао доста посла у тој

прилица. — Рећн ћеш : зар није п данас тако ? Поп очати славу, па свршено ! — Не, данас је мало другчије. Данас пово ватакне петрахаљ, очвта из тревника двије, три мољтвине, помене мртве, окади трису, па бјеш'. А онда, брате мој, и ако наједан није из књиге читав, по говорино славу па пуост, као какву пјесму, ама је слава била много дуља. У којој се помпашу сви српски светитељи — а има их ле нис ! —, па сви наши жупани, краљели, лаврели, деспоти, којих је такође повелика бројаница. Осим тога било је неких моштара (налик здравницама), у којима домаћину и његовима од Бога се искало најдирје здравље п срећа; па помияи редом све живе ; па за јод у земљи, па за пилредак у стоци, па — ко зна што још. По томе пачио читују, ама не онако сухопарно да се пичу сама мена, по све то бјеше зачињено дугачкијем, књатством моштарама. Еле, читашу славу као што је у србуљама, а стару српску славу. А кад то обреди, засједа поп, па се причаје а људима подуго, — иначе би се домаћин уврједио.

Али се сердар дуго задржао од цркве до куће, јер па сваки корак сретао је и стижао љде па другчијех сећа и дачијех крајева Црпе Горе. Вјеху то званици Петровића, Радоњића, Кустодића и другчијех брствара његовних. А све људи видоци и гласити; људи кућни, према тијем јуначким брствима, које поменуемо. Сваки је од њих познавао сердара и он њих. Са свакијем се он и његови званици ижљубише и за здравље питаше, а то је, богме, пошљело комад времена.

Поп Марко — дошаји ровак Пејов — не затече дома по жепске, а и њих у посту. У аилија гораше велики огањ, а крај њега, са три стране, три велика пецива. Медик, који не мога оставити рањеница те добио к пркви, сјебаше опет, као онв у очи тога дана, мало подале од огња, па се шалаше са малчијема пеш-брањима. У кући опет гораше други огањ, а крај њега постављено неколико ловаца. Кал по дође, Мнаница и Стане, таман дошле с воде; упртила свака по вуцију, а у рукама по дижву, па онако прегачује и задихане, распрђује. Јока, опет, узмувала се, не зна шта ће пријед. Све јој се чипи да је неврто још у нереду, премда је кућа уредна; што ћеш, тако су врједне домаћине. Па хоће и она да се мало уреди п улица; па хоће малота Милуна, п њега да лијешо обуче, и да га ивијете, е му бјеше обрашћин још од синоћ остао поштрпан; па све зове, дозивље сваку, шћер, наредује, кара, а сваку попраги : „живните ! жпштите ! е ће људи сад доби !“

У то, као што рекосмо, дође поп Марко сам.

„Добро јутро, снашо ! . . . Ха ! камо их ?“

„Добра ви срећа !“ скочи Јока, па га полуби у руку. Мали Милун, кога је баба таман чешљала, онако чунав, потрчи к попу, а овај се саже, па га одиже п цјешва њеколпо пута у његов свјези, као јабука румени обрашчић. Видјешо се е бјеху добри знаци, пои п мали.

„Опрости, поно, вјере ти !“ рече стара, пстравини готово слаом дјете из његова парамка. „Они, . . . ја не знам камо их ! Ти си сад од цркве, па бићеш их видио !“

„Ја из цркве најдирје к вама, као што сам вада чинпо . . .“

„Знам, бога мп, елада ти брајо ! . . .“

„А они су пошци прије мене, прије много, јер сам прекађино гробове . . . Бог лека мп у грјихе не упшше. посијао их је доста, кроз ову годшну !“

„Е Божија вола !“ рече с уздахом домаћина, — „па сједи брајо, што стојиш !“

Поп наекат сједи. Настај сипни торбичу испод назуха, па прислови уза чланак од ноге. Насвак стаде арабијом стругати лулу п пуњити је, па кад му „снашча“ принави жеравак те пошто одби неколико димова, поче се разговарати с њом, о домаћњем работам.

А бјеше крушца људина тај пош. Малић пепто од сердара, а ни мало ужн у шлемма од њега. И паликоваше му дијечаг у јлду. Разумије се, (у оно врјеме), бјеше обривај и носаше перчиц, као п сваки други Црпчорца. Да је какав пљављад, невјестн црногорским обичајима, бануо у ту кућу, па видио тога крпнго Црногорца, са двије дедешце за насом, п са јатаганом што режаше крај њих, да је, рекох, видио тога чојека а чуо гдје га п о п о м зову, е би се мало обезумио.

„Ха се причаше са Јоком, кад сердар са званицима ује.

„Ха ! урани ти !“ рече својим крупним гласом, сердар.

А овај му отповрну готово истијем такијем гласом, дижући се лезаго :

„Добро јутро п па здравље ти крпшо пме !“

„И с тобом заједно !“

Поп се ижљуби са званицима.

„Е, сад да се одужико Богу !“

„Ваано !“

Јока хитро нагрну жераве па комад црпшца, па по су тамјавом ватру. Зажлише свијешеца, које држашу у рукама. Йуди посидаше кале п стадоше у коло, око трпесе. Поп навади оружје иза паса, па га положи на кресет. За тијем пташе петрахаљ п стаде да чати па пазет.

Друго још трајало, а за колко је трајало, људи се крпшашу, а женске зачешташе да се клањају у крсте, као у царск којн ће бише. Мали Милун узхвати ресо од петрахаља, па мало зачуђен гледа око себе. И он тобоже хоће да се крсти а не умјете, па мрси претићима по грудима

Пошто се „одужико Богу“, посједаше.

„Дај, Стаке ! . . . Поуу најироме !“ мигну сердар. Дјешока му полчеше чашу ракије.

Поп сад опет разведе па дуго п на широко здравцу. За њим сви се обредиле, па нацунеше чибуре п задимиле да се големп котур дима, као велика чампа, повијао око глава им.

Причајде што, попе Марко !“ рећн ће Пегар Цекшаванип.

„А што ? . . . Чули сте, п-п-п мпим, п-п-п, е ће, п-п-п, Господар амо !“

„Кад чоче !“ зашпаше сви у глас.

„Данас, мпим !“ одговори он, пето одбијајући димове п насвак.

„А што знаш ?“

„Знам е ће доћн ! . . . Поручио је по перјанику, а кредуће послје летурђије !“

Сви се обесаше.

„Богу елада !“ рече сердар. „Е мпдије ми је, поно, што си ми тај глас дошо, мпдије валај, по икавав други !“

„Мило свшпа, богме !“ прихватиле остали.

„Дај, жено, . . . камо те ? Даруј ми поца !“

Јока предаде већ приручеш дар, вазише једле.

„А сад з богом!“ рече исп. „Причајте се ви, а ја одох да прокади још ќе-ће!“

„Да ти је срећни пут!“ рече му.“

„Е, поштајте, живиште, Јоке! да се ранаје руча, е ћемо у сретане, па имамо кад падохадити!“ рече серијех. „Тако је! тако!“ повлашће остао.

Кашичи се помоди на врата, нешеи се од свијех; једна се спададо, да изговори: „Стрико! оно је печено!“ „Богме, дијете, и ми готови!... Ха, момци, Спасоје, Марко, помозите!“

До трена, нешто лежаше искресано па триези. Људи се прекрстише, па приноше својски. Јоки је криво било што не хтјеше мало да причевају.

„Што си припагио, чоче! Ево ориз (пирпич) до мало готов, па бјеше и мало зела са сланином, да људи заложу. . . . А, задуку, припрепно . . . хе, а!“

Сердар, гологлав, обиграваше своје звање, зовући их по имену, нугајући их да једу, а све је то шалом захпљо. Он сједло није, јер објача не да.

„Нека, жено! Ово су мрки вуци! Најеза би се е спрва меса у невољи. . . . Елате, људи, па ајмо! . . . Нека жепска главо! . . . Подај кокомина твој ориз, . . . и није то за кокоши и за жепе. . . . Елате људи, тако гладни не остаи! Јуначки прегрнати по који залогат, па да се иде. . . . Нека жено! Сланину и зеле остави за доведе. Веће слађе пригризано. . . . Елате људи! Цула, соколке и ти Тескаћу и ти Сарипаћу, вама се чудим а не онијема из умивне, па питомине! Не угледајте се у њих, не либите се, не жвакуите ка зачмави. . . а они су на шолак лажмаи!“ Тако се сердар малко додувају око триезе.

Тако и би.

На бруу руку људи заложеше. Папаше у славу и ваславу; обреше се по једном вином па стругаи на врата.

А, бога ми, и врјеме је већ благо. Већ горњи дио есла кренуо бјеше у сретане, па угледади зар Владуку те звона завопаше на свијем крицама, а пушке грмажу на све стране.

„Сердару! о-о-о сердару!“ дозвяху његови браственици са свију страна, таман кад он их авлаје. — „Ето ме, браћо, ха момачки!“ гравку он. — „А да како! зар ћемо ми најзадни!“ одговараху оии.

И збиља сердар момачки кроком пође пред својима, и стиглоше на врјеме, па се придружише ка гомиљ, у врх Ераковина.

Суше се бјеше већ примано на средњи неба. Гуха вјетра вије било, во тивина и топлота, као о Спасо-лу-дне. Жепске нарицаше се пред кућама, по зидовима авлијским, по гумњима — спуда. Свака заглопаша очи руком, те гледају пут гомиле народа, што се прљаше, и у барјане што се лепрваху по ваздуху. Бече друк спитну језу у парамку; њекима се пашла ошпа у рупи, како пашоше у хатњи и са залогajem у устима. А повсћа дјеча олет, проиљашу се, чеврљају, отиљу се за мјеста.

Кад се Господар примаче, људи поспадаше капе, а задутијеше пушке, да се, што-по рјеш, небо проламадо. Напријед је шло неколико перјаниа. Владука, у свештеничком приом одјелу, па биједу кољу. До веча ја-каше његов весели ђакон. За њима олет неколико људи па коњима.

Главари, а пред њима браћа Владукина Саво и Марко, врстујуше вајирни на му помогоше да сиђе. Пошто

му главари подубише руку, наврје народ к њему, да су старјешине мукс изади припуштајући редом својога. Бзати старац благоспаше и у пото врјеме питаго за здравље свакојег постаријег. Лице му, обљно жуто, бјеше се зарунило о од свјеза ваздуха и од покрета, те му чисто весело играху очи и осмијак на устима.

Дуго је народ задржао мида гозта ту на путу, а и дузе би, да ђакон не повина:

„Ама људи, ви сте сви ругачи, ја мним! Ипјесам дошао — (не баше но само за себе да говори ка увијек) — само да ме гледаде, но сам дошао да славу!“ „Аверги, ђаконе! весели човјече! Ђе си ти, пуна је кућа весела! Добро нам дошао! Ајдемо!“ прихвати Саво Петровић.

Гомиза се одмах раздвоји и Господар уђе у колу, у којој се родно.

Како главари одоше за њима, момчадиња увхвати колу^а а у колу по двојина, по четворина, играху оро, клинчући као орлови, па махајући ругама, као орлови криљима.

Марко се помоди на авлијска врата и нареди да се момчадиња шпа пазесе.

„Тако, тако, соколови!“ он ће. „Ама како ђепојке? како невесте? . . . потрните који од вас и окуните жепскадињу!“

То би у час. А ваља рећи да су многе једва и дочекале. Лијен вијенац дјесвојака и нејаста младјег сави се уграј момака. Момци их раздвојине, па се помјешаше, те и он играху оро. Дивно коло, а у томе коло најдвациа глва бјеше Стана Ђевова! Занета за плу се могло рећи, што оно пјесма каже за диљбер-ђепојку: „ни-споме је коло падвисла, њистом је коло зачинава.“ — Људи из даљеге, званици постарији који је не познатишу питаху: чија је оно ђепојка? — Па кад јом чуше чија је, званици дописашо: „еј да ми је у дом!“ помпшљајући неко на сива, а неко на силовна, ја ли унука.

С Дачоу Осејкоу (41г) Госпоудар и главари пашоше. Младек кад га виде енеби се мало, али кад их он посмо-коки смјушије се, ноте поиграше лаганије, грза клинчуху јасније, а и пушке зачесташе, као да их се придадо вше.

За кућом Петровића бјеше пространо узвишено гумно, лијепо пошпачло. Господару допесоме столицу и јастук, да се васлово. Остао — разумије се главари и постари људи — носедаше по вијенич од гуна неки, а неки преда њих на само гумно, простријеници струге и прекретишати ногс.

„Пушите, људи!“ рече Госпоудар, видати е се сне-бјавају.

Пошто се ент нагледадо лијене младости што се носедаше, па пропшто за неке момке и дјевчије, које не познаваше, премету разговор па сенске рабоште, па на шире, док разговор не обухвати много што нита. А то вјешто и предузмаше, као што треба и што личи Господару земље.

Људи су му одговарали, нитали га, повиједати и сами вешто, а то све танко и умјерено, као што већ умјају Црногорци.

И Цула је био на гумшу. Вановласти ђакон, кад је видио згуду, наведе говор на оно о чем је, два дана пријед, Миран Владуки говорио. Сердару би мучно да се о томе, у овакоме збору, заподјела, али што ће мога замучати ђакона. Овај је ирп томе значајно погледао Господара; видио се е су се њих два на ио

се разговарали. Ни Пуци не било, но с почетка све одвртати поглед. Али најзад знаде га ђакон жаошнути, те мој Пуца, сам заподе, ама чистак не може. Не ћемо одуговлачити казујући све што је он набројно, како ли је заоколо, из даљег, док је, тобож, доказао, да кад Стане не може за сивовца му, а ово је ред за сина његова да пође. Владика је помиљно слушао Мираша, а у исто време гледаше у лице сердарево. Многи не знадијаху ништа о томе, што сад први пут чуше. Сви обрнуше главе пут кола, па трагаху очима Сталу; а, знамо, да им није требало много тражити.

„Шта ти велиш на то, сердару?“ запита Господар, пошто онај сврши, и пошто сва граја утлаи.

Сви се погледи стекше на сердара.

Он бијаше поблједно.

„Ја, Господару, . . . ја не велу ништа . . . . Но како ти речеши, онако ће бити!“

„Е, добро!“ рече Владика, „ја кажем да те вјера позива за Радојева сина, а онако ја те раздријешујем. Ти си слободан да удаш ћевојку, за кога теби драго. . . . Је ли овако право, Црногорци?“

„Јест, Господару! право, као и све што из твојих уста чујемо!“ рекоше људи.

„Е, фала ти Господару!“ прхвати сердар, уставши па поге и скинав капу. „Послушао бих те а да си другчије рекао, ама би ми тешко било!“

„А као за што!“ раздрије и Мираш, киневши и он на поге. Они му синухе дивљим изразом.

Сердар га хладно омјери.

Људи га прекорнише што не умје људски пред Господаром, и савјетоваше га да одлази, што он и учини.

А за тиме ошет се преврне разговор на друго. Сједили су ту док суше не важе, па се раздвојине и појоше, пошто испратеше Господара у кућу. Младеж се такоер разиђе.

„Камо Пуца?“ упита Јоко домаћина видећи е онога нема са званјима.

„Отпшао је да с ње!“ одговори Ђевлић, весео, пресево.

„Наједно се што недам Сталу за сина му!“ одговори сердар, отезујући сваку ту ријеч, а гледајући значајно Јоки у очи.

„Е, фала ти!“ рече она, пољубивши му руку.

Стана, у тај час, таман дође из кола.

„Јеси ли се пагрлава?“ запита је отац, па је загрли и притиште к срцу, — дирнут, јако дирнут.

Пура се мало зачути тој милости, ту пред звапшима, против адега. Она погледа мајку и остале, па видећи е су сви весели и повлајују, чисто васлуди шта је, па пригну главу к очеву рамену.

„Весеру доносите!“ гратку сердар. „А по вечери пињемо, пјевањемо, играњемо, као коме је весело срце. Весело! весело, дједо!“

(Наставиће се.)

С. М.

NACIONALNA BIBLIOTEKA SRNE GORE

У десет pjesama. Саставио Филип Ј. Ковачевић.

ПЈЕСМА ДРУГА.

Тешко люту, ђе је мало траве,
И народу, који нема главе;
Стару ћеду с момком путујући,
Младој дурп војва чокајући;
И невјести са свекрове корбе,
И пјеснику украј празне горбе! —
Вазда пјеса, вазда се заноси,
А пјесма му — леба не доноси!

А по томе Срба и дружио!
Колико је над Босном бегова,
Равном Босном в Херцеговином,
Од добријех кућа и орава,
Међу њима нема ниједнога
Ка' кућња брства Љубовића.
Кажу мудри сваштознанци људи: —
Откад су се Срби потурчили,
Све племћи и господичили,
То им бјеше жао умријети
За крст часни и слободу златну: —
Љубовић је вазда беговао
И рађао поштене јунаке.
Па и јесте, браво моја драга,
Колико сте обинили свијета
И виђели чуда по свијету:
Невијесте ока и погледа,
Јуначкога става и узраста,
И оно а лица госпоинога
Као што је пазме Љубовића. —
Све јунаци крпни висилаци,
А кадлазе као горене виле:
Чиста крвца српскијех племића
У њима је сјао сачувава.

CRNOGORE

Нико није у вилу његова
И њихово чојство и јунаштво; —
Стара су се доба изродила:
Од орава и од сокола
Помилеше шупле и грлуше,
Од јунака рје и богали,
Од кућња злате и ситалица. —
Браво моја и дружио драга!
Колико је над Босном бегова,
Равном Босном и Херцеговином:
Сад горета нема ниједнога
А од алава Вега Љубовића.

Једно јутро беже погранич,
К себи зове браћу Љубовиће,
Девет брата девет Љубовића;
Овако је њима бесједно:

— „Бего моја браво Љубовићи!
Земал дође да купи харача;
Бег Сулеман са бегом Дервацим
Нека стоје дома у пољу:
А ви други на ного устајте,
Заредите моју беговину,
Па купиште грош и дукате! —
Са ћегета од године дана,
До старине од стотину љета,
Нек се сваки за благо откупи. . .
Бегу бежје а цару царево,
Своме Богу како који могу! —
А који вам не даде харача,
Ја што нема, ја што дата не ђе,
Удриште га на стржево коље,
Да се други научи памети:
Што ће рећи бегу дуговати! —

Тако вели беже Љубовићу;
 Он мншаше нико га не чује,
 Ма га чуо Ревинићин Бого,
 Стари Медо од стотине лета,
 Невесњак рода господскога,
 Па Осману ријет проговара:
 — Не, Османе, леба ти царева!
 Не дај такви намет на вилајет.
 Од Бога је велика грехота,
 А од људи зазор и срамота:
 Сиротинску мусу отамаи
 И на туђу штету живовати.
 Ако нам је Лах у помоћи
 Сподабљати земље и градове,
 Да широко ћоцу пророкову
 На ђавурске теорије пусте;
 Није море да их некопамо!
 Ништа, беже, колико ти треба:
 Од богата што је дати кадар,
 Од убојца ни пребјева поца; —
 Тако ће ти потрајат господство.

Држат еписку у покову рају,
 Да се боји свечева топуза,
 То је слава сокола Алије
 И увије његове камузије:
 Ма давати крвине зараци,
 Ја за паре откуповат главе,
 Тога нема у ниједну еру
 Пророково књиге амерала! —

— А велику беже Осман-беже:
 — Сретни старце, који знаш ћиташе!
 Ти се можеш с Богом разговарат
 Све по вољи и кељу својој!
 За тебе су џеноте хурије
 Већ одавно целет кардијасе;
 Чекају те раширених рука,
 Да те приме у блажено царство.
 Благо теби и животи твојој,
 Како ти се приправљају чисти!
 Турадији штета ирвелејка,
 Е си рано на свијет дошао,
 Па јој не мож' хасне доијети! —
 У старости големо мудрости,
 Ма је слаба што је остарао,
 На за људе не вриједја људе,
 Који су се дошје родили. —
 То бесједи, а на млађе гледи;
 У млађије^{*)} поговора није:
 Умрочиш седам добрих коња,
 Па их ето преко Невесња,
 Силна брада да купе харача.

Кад то виђе Ревинићин Медо,
 Њенито му се дихну и узамину,
 Па овако старц проговара:
 — Туђа мука залагај је горки,
 Како допаш онако и пропаш;
 А нама ће у грло пријестити!
 Сви смо земљу папуцали муда,
 А небеса плача п јавна.
 Начинисмо покор и биједу:
 Ох мајана еписке удовице,

А од браће свијачије скотаче.
 По свијета стече на жујета:
 Прито правда често под топузом:
 Крва левина паде па Турчина; —
 Браво ће нам на нос искочити!...
 Благо знам стари витезови!
 Који турску славу задобаше,
 Када нашу вјеру раширишете
 Од истока сунду до залаја!
 Ви сте дину образ направили,
 Ви на лабу дину поставили,
 Отворили очи мировина
 И свукуда добили поштење —
 Као људи, Турци и јуваци. —
 Сретни били дивно да се сплза!
 И што сто се раније родили,
 Да вас наша бруква по затече,
 Којо: њемо с главе погинути! —

Насмија се беже Осман-беже,
 Па Мехмеду старцу бесједио:
 — Но будали Ревинића Медо!
 Не будали, над будала ником!
 И што ће празно господство људина,
 Нико да се свијет с њима руга?
 Силна чвстна код слаби могућства
 Увијек су жеље комшијо;
 Без намета нема злота. . . .

Што си тако врлина на хараче?
 Харачи су најпречи њими,
 Да уздрже на господству људе,
 Е учино којо безинишљаком; —
 Неко не нема на бој се не спрема.
 Што да жалити сиротину рају? —
 Турчина је исто ка' жинина:
 Док јој давати вара то и мами,
 А вара то видл бже кошуље,
 Оваер то по прету казује.
 Купем ти се, стари беже Медо,
 Какап ти је еписке сиротиња,
 Моја мрпа, твоја бједна раја:
 Дајо жанас на слободу пустиш,
 Да зарујем проље и ливаде,
 Нека рани да се ђавојем рани:
 Сутра би ми ошак зашалаја! —
 Пук Артога Бога не познаје
 До онога, који громом гаће,
 Но мој њедо, Ревинића Медо,
 Тај ме колич донапути не ће,
 Док сам овог ума и памети!
 Већ тако ми дини и змани!
 Ја ћу рају до које узанити,
 Сабјат је и мада у ступину,
 Све по дајте ноје у опану,
 Нека тузи да ме боље слуди!
 А ко би се томе противио,
 Мојом ћу му сабљом појебјати главу! —

Тако вели беже Љубовићу,
 Ма по рече Туре: — ако Бог да! —
 Као што му ни помоћи не ће,
 И па томе збора прекидишо.

(Поставиће се III. pjesma.)

СТУДИЈЕ И УСПОМЕНЕ.

„Књижевност је руска као новац ласкедомонски који је ишао само у Спарти.“ Тако је ишла Елза Свечин,^{*)} има томо четрдесет година. Израека велика, колико она толико и истијата, већ више нема разлога, благадарећи изврених студијама г. Е. Вогнија^{**)} и многобројним приједма наших најбољих савре-

мених романа^{***)}; шта више, литература руска данас је „у моди“ у Француској. Она је томо добила јск баш у оно доба, кад је умр' Тургењев, коме су критичари француски при пољезом помену одлих исприну и симпатичну нониту — на илнв, најславнији епохв јачио литература европе је са свом величавио читавој европској. Има томо историјет и иет познати јачије г. П. Мерле узне умско руски и узгласно био свичо пријатељско и њилжовно са Гогољем и другим неким славним Московима; по

^{*)} Глр. Свечина оставља је своје име и у француској књижевности.
^{**)} Г. Вогније показва је особито у својих «Визитић Нолжма» (Nouveaux Visites de Deux Mondes) свој необично татенат нескрићена у као илнв индустрија и транспарентна шарокош. Овај јачио «Визит» президије је у пољезо јачи и па руске, а илнв је у Ревније узне умско.

^{***)} Особито су пријатељи г. Дездеа (Désdés) баш знаменита.

публика се слабо за то интересовала. Г. Мерме састао се био са једним италијанком и књигољубом, Собезаном, у салону где, Свечено; то је био почетак. Мени се учинило, да би се та правина могла попутати и да би се по успоменама и још неободрљивим подробностима још бољито могло касати о протечама Достојевског, Тургејева и Толстога.

I.

У једном журиалу француском, који се издаје у Италији, лежи критика, као чудесна се, огласио је, како руски писци ваља показују живу љубав према својој земљи, а као је ова од парави сиромашна и слабо прихватају човјека; у потару томе речени критичар наводи неке стихове Пушкиновог и Лермонтовљевог, који су ови писачи при повратку својо са Кавказа, и једно писмо Гогољева, које је овај писао из Италије.

Пушкини је, преко свега, радио имао: „Један хулак црско-вшти, дајте товоше испред колибама, небо застрто свима облацима, млин покривен сламом и стривком, језеро и оно врга врге где се патке правају...“ Лермонтов је својој отаџбини овако писао: „Ја љубим Русају чудноватом љубави: љуби Јој, а незнам зашто, студену ташину вешњег пустара, монотону хуи вешњег бескрајних шума, лежи чак те диже покрв вешњег оторјавањ утрина и проз паза бјелим труи вешњег брза.“

Гогољ опет овако кинице: „О Русејо, Русејо! Кинице чуди ти за око их по уметности их по природи својој: пусти си и монотону; твоје парони, као тачкико невидљиво, једва се помалчије изнад твојих бескрајних равнина; ништа немаш, што би теби прихватило, што би их окудило; па која је то сила неодољива и тајанствена, која опет к теби прихватила?...“ Та сила неодољива, за Руса, лежи цијела у успоменама дјетиства, у првом утисцима који ништа негадиати не може, за која су везане успомене небројне и без којих не би било никаквога трајнога мања. Дјетије руско љуби равнину као примор своје приморје, своја песковита жлаба те их бију морска таласа без престанка.

Ја сам у својем првом дјетиству (више мања) првеца на селу, у гувернији московској. Мања селанце од својих догаси кућа скривале се под млину шуму на одредај догаси парка; пролазили смо скоро свако веча гудије бравајући се са пшће. У свему квалуља веома, сиромашна селанца, која обрађивају вешто јадно и мрпало земље; у вочу мањашта жене жито на гуму тако уском да се им счињало о није веоу од бијанара мојега оца; моја башчица била је без сумње много веоу.

Мирис од борониче и почена хљеба нечување цијело се око и слућ околу тачка снага мога уздицале се изнад кровова од коноба које бјеше поплаја маовина, а изјела можда и влага; навиша, прасици и дјечурчија у одржаним халима вргале и правакине се испред баре, којој се заснаста вода румешево прлажило се веходу сунца; цијелне се како штрипи копоп на бунару но којегу тачику одлаже и поклово шуморно и бјетно, али мирно; и све то чинило ми се да не може диније бити; са мје има онога сеопета усхиљаване ме... оно се звало Т е р п и г о р о в о, таман овако како ми и прилази.

Ја сам тада била још дјетије да бих могла разумети по сију тога имања; било ми је шест година кад сам отишла из тог мјеста и од то доба мнеше су много годишце док сам се очет вратија; ја не умниам да дадем себи рачуна о тојем утисцима, па ипак за мене има бескрајних дражи у томе шуморном мјестанцу; никада не бих могла проћи отудјед а да не сврнем; обузела би ме сјета кад бих та видјела, али мени је годила та сјета, ја сам узјавала у ној и рад ло сам вовеља то селанце.

Ја сам много путовала; видјела сам најкрасије предје Јевропе и, посред најдивнијих положеја, у Италији, на Истоку, у Швајцарској, у Скотској, у Туролоској, у Француској, више пута, у вече, подлазило ме је, као нека забораљена мезодија, сејање на оно сиромашно сеопе; сејах мирије праживне, чујах ударце тачила на гуму, ширинске конопа на старом бунару, дјечују грају, цуки напад и пачива, муку мршавијег крава које ме, још у мојем дјетиству, опомнаху на сан Фарлонов и историју Јосефову. Све те успоме-не, везане за они мала и јадни комадић земље, натјерилаху ми

из срца сузе на очи: то је била моја удаљена отаџбина, то је била Русаја — та земља пуна туго и пуна зноготе.

Годише мнеше; ја видјех још једном које Терпигорсво. Бјеше то у воче, и вишо ме обузе још једном: дјетиштво ми испунише пред очи па погледу тога јадног мјеста; некадашња дјеча од су прелапа пуг; шихови синови праваху се у истој оној глвавој баруштини; патке се гзавољу око неке отаре које хљеба; једна млаха селанка прашиче воду пјавијају; вечерне поветарца шину ме мзавом задах од борониче и праживне; оменух милосрдем и нежипноу па погледу овога сиромашног комада руске земље, те ми срце поче бити као некада; свхатиш зашто ме оно милех опети и сјетих се једне пјесме Тучева, пјесница још непознатој у иностранству, које је умно да заодјене синтезу тага сејања у области биране и поети-чс...

Јест, Русеја је отаџбина реингације и повности, ода-воста и јунактава узвишеног, често несјеног, одушевљава непомршисаеног, вјере апсолутне и сјелне, негадије и сумње весто тако сјелне и апсолутне, надања и очајања, трпље безу-случно и нагрисне узбује, поезије најодрабније и натураниса најдељбога, милосрда без краја и коца и себичности најпо-гангајо и најгрозније, борбе вјажесточије против сурове киние, борбе свакидашње против снага прирде, и стопицама безбриж-ног, шуморног и равнотруду, као кад се човјек сејае да је појебјен.

Отуђ је добио карактер народни, као и књижевност наро-да, нешто тајанствено, нешто плаховито, одушевљено и бољше, нешто боно-трагично, за дивљење и за узживање; пошто што се нека исказати, што те дира и разгађа, чему не могу да се узхвате правог смисла они који критикују а не виде и не по-знају нитко оношану страну земље. У осамом тако јављава: да може се право и значајке критикувати нитко литературу своје рођице земље, јер свака жива животом и мншу народном своје отаџбине.

Францају је рођен за критичара књижевног; он има по првотачиоцима у кука и смисла критичкога. Тога смисла или сејања критичкога још нема у сурвемној литератури руској; наузвацијући Баллиског који је умро прве својих двадесет и пет година им највише имају још видјеног правог критичара, књи-жевног. Ова врта књижевника има тек да постане. Све што се срвајаче првти, тијем виемом не спада у праву књижевност вего у постојитијерису рјезује и преративаца и либералца, славове-да и заадања, а то је све јалово и беслодно с гледишта књи-жевног. Када се роди врта Баллиски, кад негова развија буде читана и уважена у отаџбини неговој и у иностранству, тада ће књижевност руска у истину стети право грабнатица у Јевропи, јер ће се боље познатица и разумијелати. У то осекивају руски писци и француски читаоци могу се прешта овијем: Traduttore è sempre traditore.

Литература руска, осим дјеличко особава оригиналних, обеле-жила је неко добо квалитетно тијем што се увјек прелаја у реалнуму (натуралнуму психолошком), што се је у својим романима бавила питањем друштвеним, не као Жорж Санд с гледишта политичког, него с гледишта чисто социјалног и моралног, и штаљем религиозним, не као романтичари-проноче-дицио гледиља (читачкога библије) на као романтичари рациона-листе и еволуционс вечањаче, него престо и чисто с гледишта студије народнога карактера и вјере народне. Има ли кинизм једне земље а природу њена упуља на умно развије народна, на његов начин како свхата живот и задатке живота? Нијаднај жив посред баче природу где се живот чини као да је јесто-стручен; у тим величанственим и спреходним шумума које држе у закљону своје безбој створора сурвеша и непознато-га, рекао би човјек као да је мој природу одвојена; па ту, кад мудри Ницу размишља о живљу, он налази да се све срвава ула увштенне, јер п ту смрт прати живот на сваком кораку. Рус о тои весто питању размишља посред својих видјених равница покриваних снјежком, и посред те слике смрти и нитава-вила, у неговој глави плве писмо о бесмртности; под тијем сплешком, као под окрљем смрти, каља живот... сакривен и закопан, он напразе та живот у свој тајанствениости радије вегове а под објектом нитававила, — мисао о бесмртности ничо му у глави у внојем му дшу у внојем где се за њега вјера и вадаје: «Свијет се вела, а отањ ванутра.»

(Пасташће сеј)